

ADL-Taxonomin[®]

EN BEDÖMNING AV AKTIVITETSFÖRMÅGA

Kristina Törnquist och Ulla Sonn

Manualen, femte upplagan (2022), innehåller förutom originalet även anpassningar till barn, personer med synnedsättning och personer med psykisk funktionsnedsättning

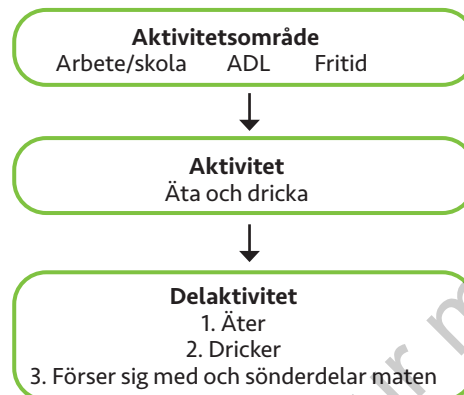
Innehåll

Förord

Introduktion	7
Bedömning av förmåga till dagliga aktiviteter	7
Utveckling och forskning	9
Principer för uppbyggnad av en taxonomi	9
Begreppet aktivitetsförmåga	10
Utvecklingsstegen	11
Validitet och reliabilitet	12
Vidareutveckling och manualrevideringar	12
Översättningar till andra språk	12
Syfte och innehåll	13
Originallets definitioner av aktiviteter och delaktiviteter	14
Tillämpning	15
Bedömning	15
Bedömningens olika steg	15
Cirkeldiagram	16
Bedömningsformulär	16
Användning av resultat	17
Kompletterande informationsinsamling	17
ICF-mappning som stöd	17
Digital användning	17
Anpassning till olika verksamheter	18
Barn	18
Definitioner av aktiviteter och delaktiviteter	19
Personer med synnedsättning	20
Definitioner av aktiviteter och delaktiviteter	21
Personer med psykisk funktionsnedsättning	22
Definitioner av aktiviteter och delaktiviteter	23
Exempel utifrån cirkeldiagrammen	25
Från individ- till gruppdokumentation	32
Användning inom forskning	35
Sammanfattning	39
Referenser	40
Bilagor	43
Bilaga A: ADL-Taxonomins cirkeldiagram och bedömningsformulär	
Bilaga B: ADL-Taxonomins cirkeldiagram och bedömningsformulär: Barn	
Bilaga C: ADL-Taxonomins cirkeldiagram och bedömningsformulär: Personer med synnedsättning	
Bilaga D: ADL-Taxonomins cirkeldiagram och bedömningsformulär: Personer med psykisk funktionsnedsättning	
Bilaga E: Mappning av ADL-Taxonomierna till ICF	

Syfte och innehåll

ADL-Taxonomi syftar till att beskriva en persons aktivitetsförmåga och omfattar tre begreppsnivåer där **aktivitetsområdet** utgörs av ADL som består av ett antal **aktiviteter**. Varje aktivitet är definierad med hjälp av ett antal urskiljbara **delaktiviteter**. Aktiviteten omfattar en grupp dagliga delaktiviteter som tillsammans har ett bestämt syfte, till exempel ”Äta och dricka” (se figur 1). Genom denna nivåupbyggnad kan en persons förmåga beskrivas övergripande eller detaljerat.

Figur 1. ADL-Taxonomins tre begreppsnivåer.

ADL-Taxonomins original omfattar tolv aktiviteter som kan anses vara generella för de flesta och som utgör en bas för det dagliga livet. De ingående aktiviteterna har ingen inbördes rangordning. I enlighet med principerna om att kategorier inte ska överlappa varandra i för hög grad kom delaktiviteterna att variera till antalet. Nedanstående tabell presenterar ADL-Taxonomins tolv aktiviteter.

ADL-Taxonomins original: aktiviteter och antalet tillhörande delaktiviteter	
Äta och dricka	3 delaktiviteter
Förflyttning	6 delaktiviteter
Toalettbesök	4 delaktiviteter
På- och avklädning	5 delaktiviteter
Personlig hygien	3 delaktiviteter
Övrig kroppsvård	5 delaktiviteter
Kommunikation	5 delaktiviteter
Resor	5 delaktiviteter
Matlagning	3 delaktiviteter
Inköp av dagligvaror	3 delaktiviteter
Städning	2 delaktiviteter
Tvätt	2 delaktiviteter

I denna version 5.0/2022 har följande justeringar gjorts:

- Kommunikation: Definitionen och några av delaktiviteterna har justerats i text.
- Resor: ”Åker med buss/spårvagn/tunnelbana” har ändrat lydelse till ”Åker med kollektivtrafik”.
- Tvätt: Tidigare delaktiviteter ”Tvättar småtvätt för hand” och ”Tvättar småtvätt i maskin” har slagits ihop till en delaktivitet.

Original

ORIGINALET DEFINITIONER AV AKTIVITETER OCH DELAKTIVITETER

Detta blad får kopieras för användning tillsammans med cirkeldiagrammet och bedömningsformuläret.

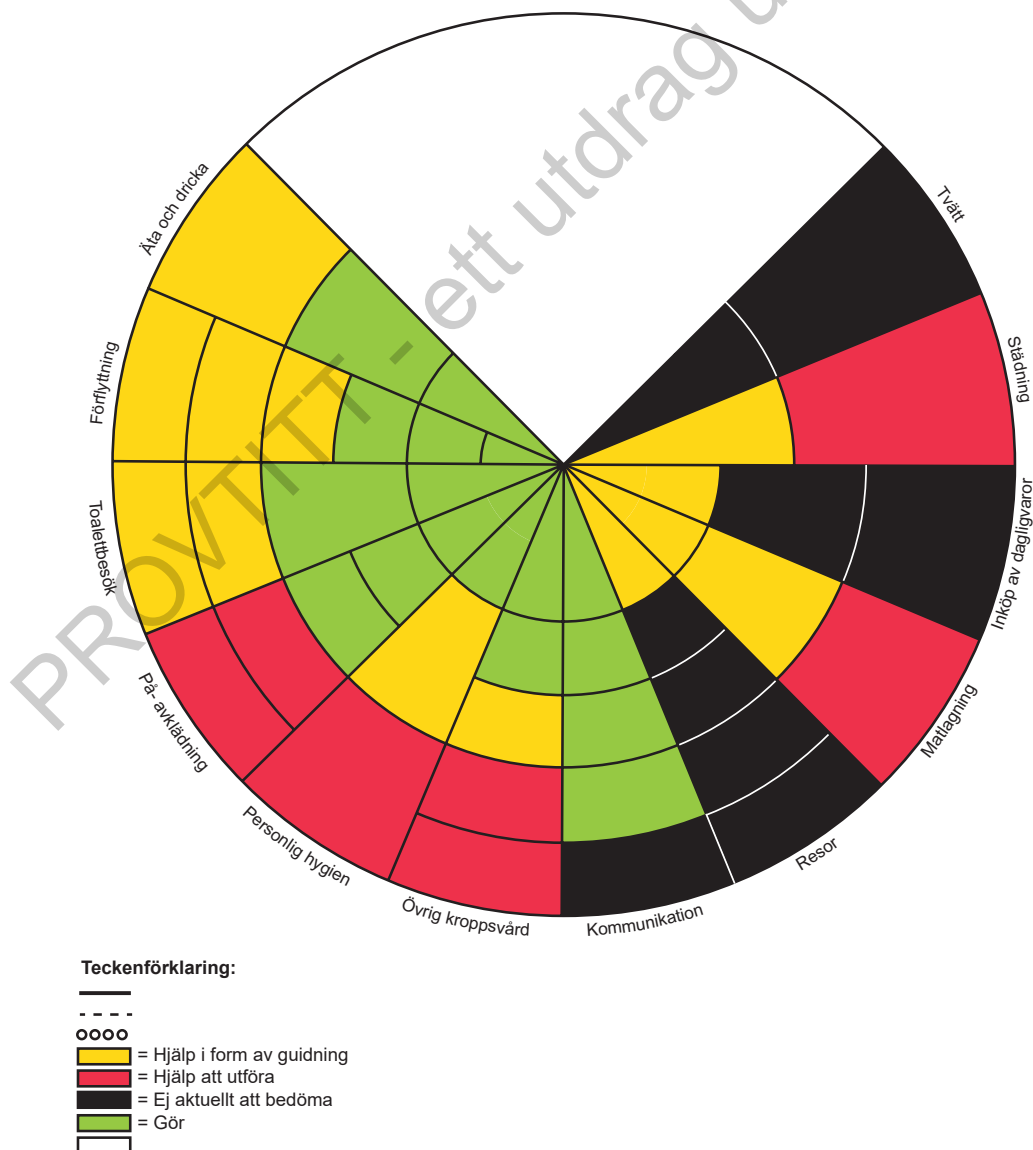
Aktiviteter	Tillhörande delaktiviteter
Äta och dricka Definieras som att ta mat och dryck på bordet, att äta och dricka.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Äter, d.v.s. för maten till munnen och äter. 2. Dricker, d.v.s. för drycken till munnen och dricker. 3. Förser sig med och sönderdelar maten, d.v.s. förser sig med mat och dryck samt sönderdelar maten med bestick.
Förflyttning Definieras som att ändra grundläggande kroppsställning, att målmedvetet förflytta sig från en plats till en annan.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Förflyttar sig i sängen, d.v.s. ändrar läge (t.ex. vänder sig, sätter sig upp). 2. Förflyttar sig från säng till stol, eller mellan stolar. 3. Förflyttar sig mellan rum på samma våningsplan. 4. Förflyttar sig mellan våningsplan via hiss eller trappa. 5. Förflyttar sig ut ur och in i huset. 6. Förflyttar sig i yttre närmiljön.
Toalettbesök Definieras som att ta sig till och från toaletten, i tid, samt utföra nödvändiga toalettbestyr.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utför blås- och tarmtömning viljemässigt/kontrollerat. 2. Förflyttar sig på och av toalettstolen samt torkar sig i samband med toalettbesöket. 3. Ordnar klädsel och ev. sanitets- eller inkontinenshjälpmedel samt tvättar händerna. 4. Förflyttar sig i tid till toaletten.
På- och avklädning Definieras som att ta fram kläder efter behov, ta på och av sig kläder och skor.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Klär av sig. 2. Klär på sig på överkroppen. 3. Klär på sig på underkroppen. 4. Klär på sig strumpor/strumpbyxor och skor. 5. Tar fram kläder efter behov.
Personlig hygien Definieras som att tvätta kroppen och håret samt torka sig.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tvättar ansikte och händer. 2. Badar/duschar. 3. Tvättar håret.
Övrig kroppsvård Definieras som att sköta om och vårda sitt yttre. Med manikyr och pedikyr avses att klippa/fila naglar.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kammar sig/ordnar frisyren. 2. Borstar tänderna. 3. Rakar sig/lägger makeup. 4. Utför manikyr. 5. Utför pedikyr.
Kommunikation Definieras som att kommunicera, ta till sig information och hantera aktuell digital/teknisk utrustning.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meddelar sig/påkallar uppmärksamhet. 2. Samtalar (för dialog med en eller flera personer). 3. Telefonerar (svarar och ringer upp). 4. Läser (tar till sig information från exempelvis post, tidningar, böcker). 5. Skriver (uttrycker sig i skrift).
Resor Definieras som att ta sig till och från, i och ur samt färdas med allmänna eller privata färdmedel.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Åker bil. 2. Åker med kollektivtrafik. 3. Åker tåg/båt/flyg. 4. Cyklar/kör moped. 5. Kör bil/mc.
Matlagning Definieras som att planera, plocka fram, bereda, tillaga, duka, diska och plocka undan.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gör i ordning ett kallt mål mat. 2. Värmer dryck eller färdiglagad mat. 3. Tillagar ett varmt mål mat.
Inköp av dagligvaror Definieras som att planera inköp, ta sig till och från affären, plocka varor, betala samt frakta hem varorna.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Planerar inköp (t.ex. skriver inköpslista, gör inköp via Internet). 2. Utför småinköp i närbutik. 3. Utför veckoinköp/storköp.
Städning Definieras som småstädning (att bädda, plocka undan/sortera, torka av, damma) respektive veckostädning (att dammsuga/torka golv, städa toalett och badrum).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utför daglig småstädning. 2. Utför veckostädning.
Tvätt Definieras som att förflytta sig och transportera tvätten till och från tvättplatsen, sortera, tvätta samt att ta hand om ren tvätt (t.ex. hänga upp, vika, stryka/mangla).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tvättar småtvätt för hand eller i maskin. 2. Tvättar tyngre tvätt i maskin (t.ex. lakanstvätt).

Exempel utifrån cirkeldiagrammen

I kommunikation med enskilda personer, anhöriga och vårdpersonal, har arbetsterapeuter som använt ADL-Taxonomierna ofta haft stor nytta av att dokumentera aktivitetsförmåga i form av cirkeldiagram. Då ADL-Taxonomierna kan betraktas som en gemensam språklig referensram kan cirkelarna användas för att dokumentera vad man i det aktuella fallet vill lyfta fram och visa. För att kunna tolka cirkeldiagrammen krävs dock att man tillägnat sig definitionerna och begreppsstrukturen. Nedan följer några exempel på hur arbetsterapeuten valt att vid ett speciellt tillfälle lyfta fram aspekter av personens ADL-förmåga i relation till hjälpbehov och målprofil samt att belysa ADL-förmågan före skada och efter träningsperiod. Vidare för att beskriva skillnaden mellan den egna uppfattningen av förmågan och exempelvis anhörigas uppfattning.

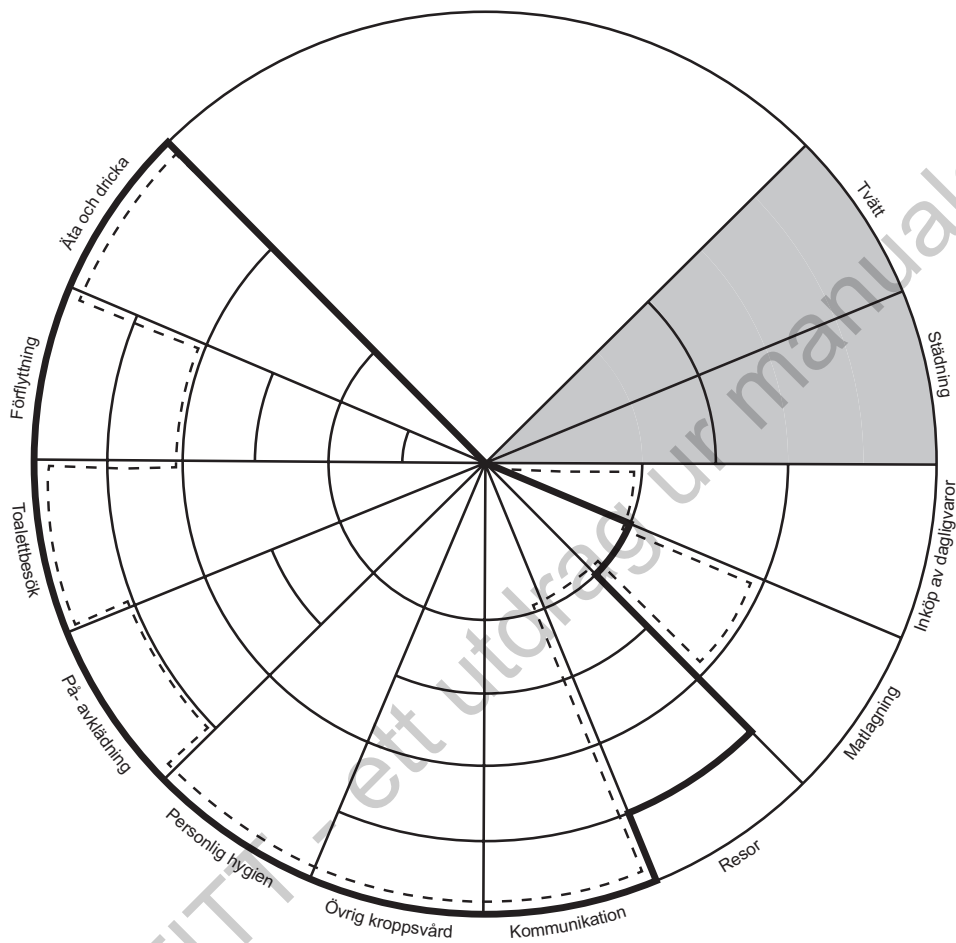
Exempel 1. Vårdplanering

Inför vårdplaneringen vill arbetsterapeuten illustrera personens olika grader av självständighet i de olika aktiviteterna – allt från vad personen gör själv, var det behövs guidning och i vilka delaktiviteter personen behöver personlig hjälp. Denna beskrivning ger sedan underlag för beslut om vem, på vilket sätt och hur ofta hjälpen ska ges.

Exempel 3. Status före och efter skada

Exemplet illustrerar en persons förmåga före en skada/sjukdom och efter utskrivning från en rehabiliteringsavdelning. I exemplet visas vilka delaktiviteter personen har försämrats respektive förbättrats efter rehabiliteringsperioden.

Teckenförklaring:

— = Före skadan/sjukdomen

- - - = Efter utskrivning

oooo

▒ = Ej aktuellt att bedöma

▒

▒

▒

▒